

آثار فارابی

از منظر رشر

رشر (Rescher) آثار فارابی را در هفت گروه دسته‌بندی کرده است:

۱. منطق

- کتاب التوطئة فی المنطق
- رساله صدر بها الكتاب
- شرح كتاب المقولات، لارسطو طاليس
- شرح كتاب العبارة، لارسطو طاليس
- كتاب القياس الصغير
- كتاب شرائط البرهان / فصول يحتاج اليها في صناعة المنطق
- رساله في جواب مسائل سئل عنها

۲. خطابه و شعر

- شرح كتاب الخطابة، لارسطو
- صدر كتاب الخطابة
- رساله في قوانين صناعة الشعر

۳. معرفت شناسی

- رساله في العقل و المعقول

- كتاب احصاء العلوم

- كتاب الالفاظ و الحروف

- كتاب مراتب العلوم

۴. فلسفه

- مقالة في اغراض ما بعد الطبيعة، او مقالة في الاغراض من الكتاب الموسوم بالحروف
- رساله في اثبات المفارقات
- تعليقات في الحكمة
- عيون المسائل
- رساله في ما ينبغي قبل تعلم الفلسفة
- تجريد رساله الدعوى القلبية
- فلسفه ارسطو طاليس
- كتاب فلسفه افلاطون و اجزائها
- كتاب الجمع بين رأيي الحكيمين افلاطون الالهی و ارسطو طاليس
- شرح رساله زينون الكبيرة اليونانی
- كتاب في ظهور الفلسفه، او كتاب في اسم الفلسفه و اسباب ظهورها
- رساله فصوص الحكم

۵. طبيعيات

- رساله في فضيلة العلوم و الصناعات، او فيما يصح و ما لا يصح من احكام النجوم
- شرح كتاب الطبيعى لارسطو طاليس / على جهة التعليق
- رساله في الخلاء
- مقالة في وجوب صناعة الكيمياء
- كتاب في اصول علم الطبيعة

۶. موسيقى

- كتاب الموسيقى الكبير

۷. اخلاق و فلسفه سياسی

- تحصيل السعادة
- التنبيه على سبيل السعادة
- السياسة المدينة
- كتاب في مبادئ آراء اهل المدينة الفاضلة
- كتابا في وصايا يعم نفعها جميع من يستعملها من طبقات الناس
- تلخيص نواميس افلاطون
- فصول المدني

منابع عربى شرح حال فارابى*

(از سده چهارم تا سده چهاردهم)

سده چهارم (۹۱۳ م - ۱۰۰۹ م)

۱. التنبیه و الاشراف، المسعودى، صص ۱۰۶-۱۰۵.
۲. صورة الارض، ابن حوقل، ۴۱۷.
۳. السعادة و الاسعاد، العامرى، صص ۱۹۵-۱۹۴، صص ۲۱۱.
۴. الفهرست، ابن النديم، صص ۳۶۸.

سده پنجم (۱۰۱۰ م - ۱۱۰۶ م)

۱. سرگذشت، ابن سینا، صص ۳-۴.
۲. ذکرى ابن سینا، صص ۱۴-۱۳.
۳. سيرة ابن رضوان، ابن رضوان.
۴. خمس رسائل «التصدير صص ۵».
۵. طبقات الامم، ابن صاعد، صص ۵۴-۵۳، ۳۱ طبعة بيروت و طبعة النجف.

سده ششم (۱۱۰۷ م - ۱۲۰۳ م)

۱. تهاافت الفلاسفة، الغزالي، صص ۶۴-۶۲.
۲. المنقذ من الضلال، الغزالي، صص ۷۵-۷۳.
۳. الملل و النحل، الشهرستانى، حاشية الفصل فى الملل و الاهواء و النحل، ج ۳، ص ۹۳.
۴. نهاية الاقدام فى علم الكلام، الشهرستانى، صص ۶-۵.
۵. تاريخ حكماء الاسلام، ظهيرالدين البيهقى، صص ۳۵-۳۰.
۶. تنمة صوان الحكمة، ظهيرالدين البيهقى، صص ۱۳، ۰۲، ۶۱-۴۳، ۴۲، ۹۰، ۸۹، ۱۰۲.
۷. اتمام التتمة، (؟ تنمة صوان الحكمة) الحواشى و الزيادات، صص ۱۸۵-۱۸۴، ۲۰۴.
۸. حى بن يقظان، ابن طفيل، صص ۶۳-۶۱.
۹. فصل المقال و تقرير ما بين الشريعة و الحكمة من الاتصال، ابن رشد صص ۴۲-۳۸.

سده هفتم (۱۲۰۴ م - ۱۳۰۰ م)

۱. معجم البلدان، ياقوت الحموى، ج ۶، صص ۳۲۲.
۲. سيرة عبداللطيف البغدادى، عبداللطيف البغدادى / الافادة و الاعتبار التصدير صص و - ز: ج ى - هـ.
۳. الكامل فى التاريخ، ابن الاثير، ج ۸ صص ۴۹۱، ج ۱۲، صص ۱۵۲-۱۵۱.
۴. التاريخ المنصورى، محمدبن على الحموى الكاتب الملكى المجاهدى، صص ۱۳۲.
۵. اخبار العلماء بأخبار الحكماء، الففطى، صص ۱۹، ۲۷، ۲۸، ۴۰، ۳۹-۴۸۱، ۲۸۱، ۰۹۱، ۲۳۷، طبعة مصر، صص ۵۲، ۳۵، ۳۶، ۳۷، ۵۳-۵۱، ۰۸۲، ۰۷۷۲، ۲۹۱، ۳۶۱، طبعة ليبيا.
۶. بدالعارف، ابن سبعين.
۷. احصاء العلوم، المقدمة، ص ۳۱.
۸. دايرة المعارف الشعب، ج ۱، ص ۱۶۶.
۹. عيون الانبياء فى طبقات الاطباء، ابن ابى اصبيعة، ج ۳، صص ۲۳۳-۲۲۳.
۱۰. مختصر فى ذكر الحكماء، فرهنگ ايران زمين، دفتر ۴، ج ۷، ص ۳۱۵.

١١. الجامع المختصر، ابن الساعي، ج ٩، صص ٤-٦.
١٢. وفيات الاعيان، ابن خلكان، ج ٤، صص ٢٤٣-٢٣٩.
١٣. آثار البلاد و أخبار العباد، القزويني، صص ٥٤٨.
١٤. تاريخ مختصر الدول، ابن العبري، صص ٢٩٦-٢٩٥ و ٢٩٧، ٣٢٧-٣٢٦.
١٥. نزهة الارواح و روضة الافراح، الشهرزوري.

سده هشتم (١٣٠١ م - ١٣٩٧ م)

١. المختصر في اخبار البشر، ابوالفداء، ج ٢، صص ١٠٥-١٠٤.
٢. كتاب دول الاسلام، الذهبي، ج ١، صص ١٦٦.
٣. سير النبلاء، الذهبي، ج ١٠، الورقة ١٠٣.
٤. العبر في خبر من غير، الذهبي، ج ٢، صص ٢٥١.
٥. تاريخ الاسلام، الذهبي.
٦. تنمة المختصر في اخبار البشر «تاريخ ابن الوردي»، ابن الوردي، ج ١، صص ٣٩٤.
٧. ارشاد القاصد الى أسنى المقاصد، محمد بن ابراهيم بن ساعد الانصاري السنجاري، ص ٤٤، ٤٨-٤٧، ١٢٨، ١٣٠.

٨. مسالك الابصار، ابن فضل الله العمري / الموسيقى العراقية، صص ٦٣-٦٢.
٩. الوافي بالوفيات، الصفدي، ج ١، صص ١١٣-١٠٦.
١٠. عيون التواريخ، ابن شاکر الکتبي.
١١. الغيب المسجّم في شرح لامية العجم، الصفدي، ج ١، صص ١١٨-١١٧. (او مجاني الادب، ج ٢، حاشيه، صص ٢٣٥-٢٣٤، الكشكول، ج ١، صص ٣٥٢-٣٥١، صبح الاعشى، ج ١، صص ٤٥٥-٤٥٣ نيز از الغيب المسجّم نقل کرده اند).
١٢. مرآة الجنان، اليافعي، ج ٢، صص ٣٣١-٣٢٨.
١٣. البداية و النهاية، ابن كثير، ج ١١، صص ٢٢٤.

سده نهم (١٣٩٨ م - ١٤٩٤ م)

١. مقدمة ابن خلدون، ابن خلدون، ص ٤٢١، ٤٢٩، ٤٧٥، ٤٧٧.
٢. صبح الاعشى، القلقشندي، ج ١، ص ٤٥٤، ٤٧٠، ٤٧٩؛ ج ٤، صص ٤٤٠-٤٣٩ و ج ١١، صص ٣٨٢-٣٨٠.
٣. ثمرات الاوراق، ابن حجة الحموي، حاشيه محاضرات الادباء، ج ١، صص ١٠٣-١٠٢.
٤. تاريخ ابن ابي عذيبه، ابن ابي عذيبه.
٥. النجوم الزاهرة، ابن تغري بردي، ج ٣، صص ٣٠٤.
٦. حاشية مطالع الانوار، مولانا لطفى / كشف الظنون، ج ١، صص ٦٨٣.

سده دهم (١٤٩٥ م - ١٥٩١ م)

١. الوسائل الى مسامرة الاوائل، السيوطي، ص ١٤٨.
٢. تاريخ الخلفاء، السيوطي، ص ٤٠٥.
٣. الخميس في احوال انفس نفيس، الدياربركي، ج ٢، صص ٣٥٣.
٤. مفتاح السعادة و مصباح السيادة، طاشكبري زاده، ج ١، صص ٢٩٤-٢٩٣.

سده يازدهم (١٥٩٢ م - ١٦٨٨ م)

١. محاضرة الاوائل و مسامرة الاواخر، السكتواري، صص ١٢٥.
٢. النزهة المبهجة، داود الانطاكي، حاشيه تذكرة اولي الابواب، ج ١، صص ٣٠١-٣٠٠ (نكر: سفينة الملك، صص ٤٧٧-٤٧٦ كه از النزهة نقل کرده است).

٣. الكشكول، البهاء العاملي، ج ٣، ص ٤٠ و ج ٢، ص ٨٣.
٤. كشف الظنون، حاجي خليفه، ج ١، صص ٦٨٠-٦٧٩، ٦٨٣.
٥. شذرات الذهب، ابن العماد، ج ٢، صص ٣٥٤-٣٥٠.

سده دوازدهم (١٦٨٩ م - ١٧٨٥ م)

١. خزانة الخيال، محمد مؤمن الجزائري، ص ٥٨٤، ٥٨٦.
٢. فهرس مكتبة الاسكوريال، صص ١٩٣-١٩١.
٣. زهة الجليس، السيدعباس المكي، ج ٢، صص ٤٨١-٤٧٩.
٤. انيس الخاطر و جليس المسافر «كشكول البحراني»، الشيخ يوسف البحراني، ج ٢، ص ٩٩.

سده سيزدهم (١٧٨٦ م - ١٨٨٢ م)

١. الفلاكة و المفلوكون، الدلجي، صص ١٤١-١٤٠.
٢. سفينة الملك، شهاب الدين الحجازي المصري، صص ٤٧٥ و صص ٤٧٧-٤٧٦ (و نگر النزهة المبهجة، حاشيه تذكرة اولي الالباب، ج ١، صص ٣٠١-٣٠٠).

سده چهاردهم (١٨٨٣ م - ١٩٧٥ م)

١. زبدة الصحائف في اصول المعارف، نوفل افندي الطرابلسي، صص ٤٥-٤٤.
٢. صناجة الطرب، نوفل افندي الطرابلسي، ص ٣٩٥.
٣. روضات الجنات في احوال العلماء و السادات، السيد محمداقراخوانساري، صص ٦٨٣-٦٨١.
٤. بديع اللغة، المبيدي، ص ١٢٠.
٥. اكتفاء الفتن بما هو مطبوع، ادورد فنديك، صص ١٨٥-١٨٤.
٦. هدية العارفين، اسماعيل باشا البغدادي، ج ٢، صص ٤٠-٣٩.
٧. تاريخ آداب اللغة العربية، جرجي زيدان، ج ٢، صص ٢٥١-٢٥٠، ٢٦٩، ٢٧١ و ٠٠٤.
٨. تاريخ التمدن الاسلامي، جرجي زيدان، ج ٣، صص ١٧٨-١٧٧ و ٩٩١.
٩. معجم المطبوعات العربية و المعربة، يوسف البان سركيس، صص ١٤٢٦-١٤٢٤.
١٠. عقود الجوهر في تراجم من لهم خمسون تصنيفا فمائة فأكثر، جميل بك العظم، صص ١٣٣-١٢٨.
١١. الفهرست «معجم الخريطة التاريخية للممالك الاسلامية»، امين واصف بك، احمد زكي باشا، ص ٧٨.
١٢. الشيعة و فنون الاسلام، السيد حسن الصدر، ص ٥٢.
١٣. تأسيس الشيعة الكرام لفنون الاسلام، السيدحسن الصدر، صص ٣٨٥-٣٨٣.
١٤. الكنى و الالقاب، الشيخ عباس القمي، ج ٣، صص ٥-٤، طبعة النجف ١٣٨٩، صص ٣-٢، طبعة النجف ١٣٧٦، صص ٣-٢، طبعة صيدا.
١٥. المأثور من كلام الاطباء، احمد عيسى بك، صص ٢٩-٢٨.
١٦. اعيان الشيعة، السيد محسن الامين العاملي، ج ٣، ص ٢٦٣.
١٧. النثر الفنى فى القرن الرابع، زكى مبارك، ج ١، صص ١٥٣-١٥٢.
١٨. خطط الشام، محمد كردعلى، ج ٤، ص ٣٤.
١٩. الفردوس الاعلى، الشيخ محمدالحسين آل كاشف الغطاء، تعليقات القاضى الطباطبائى، حاشيه صص ٢٢٧-٢٣٥.
٢٠. ظهر الاسلام، أحمد امين، ج ١، صص ١٨٦، ١٨٧، ٢٣١؛ ج ٢، صص ١٢، ١٨، ١٢٧، ١٣٧-١٣٠، ١٦٣، ١٦٤-١٦٥، ١٦٦، ١٦٧، ١٧١-١٧٢، ١٧٦-١٧٧، ١٨١، ٢٣١، ٢٦٢-٢٦١، ٢٦٩؛ ج ٣، صص ٢٣٨، ٢٤١، ٢٤٥، ٢٥٠، ٢٥٤، ٢٦٢-٢٦١.
٢١. معجم ادباء الاطباء، الشيخ محمدالخليلى، ج ٢، صص ١٢٤-١١٦.
٢٢. الذريعة الى تصانيف الشيعة، الشيخ آغا بزرك، ج ١، ص ١٠٠، ٢٨٩، ٣٧٦؛ ج ٢، ص ٢٥١؛ ج ٣، صص ٩١، ٣٩٧؛ ج ٤، صص ٢٢٤، ٢٣٧، ٤٣٧، ٠٠٥-٩٩٤؛ ج ٥، صص ٩٠، ١٣٦-١٣٥، ٢٥١؛ ج ٦، صص ٣٩٧؛ ج ٧، صص ٩١، ٣٩٧.

٧. ص ١٢٨، ١٨٣؛ ج ٧، صص ١١-١٠، ١٩٩؛ ج ١٠، ص ٢٣٠؛ ج ١٢، ص ٢٧٣؛ ج ١٣، ص ١٢٣، ٤٥، ٢٨٦؛ ج ١٥، ص ٣٨٣، ٠٠٣؛ ج ١٦، ص ٢٥١، ٢٣٥، ٢٤٤، ٣٠٦، ٣١١-٣١٠؛ ج ١٧، ص ٢٢١؛ ج ١٩، صص ٣٣-٣٤، ٣٧، ٤١، ٤٣، ٢٠، ص ٢٤٧، ٢٤٤.

٢٣. الخالدون العرب، قدرى حافظ طوقان، صص ٧٧-٨٧.

٢٤. تاريخ الاسلام السياسى و الدينى و الثقافى و الاجتماعى، الدكتور حسن ابراهيم حسن، ج ٤، صص ٥٣١ و ٨٣٥.

٢٥. الطرب عند العرب، عبدالكريم العلاف، صص ١١٧-١١٦.

٢٦. مرشد الطالبين الى الكتاب المقدس الثمين، ؟ فى عيبه، ص ٥١٧.

٢٧. شرح مجانى الادب، ؟، ق ١، ص ٣١٧.

٢٨. الاعلام، الزركلى، ج ٧، صص ٢٤٢-٢٤٣.

٢٩. معجم المؤلفين، عمر رضا كحالة، ج ١١، صص ١٩٦-١٩٤.

٣٠. الفلسفة الاسلامية و ملحقاتها، عمر رضا كحالة، صص ١٧-١٦، ٣٠-٢٩، ٣٣-٣١.

٣١. موجز تاريخ الحضارة العربية، ناجى معروف، عبدالعزيز الدورى، صص ٣٠٩-٣٠٨ و نيز نگر: همان، ص ١٤٦، ط ١ و ص ١٨٩، ط ٥.

٣٢. المنجد فى الادب و العلوم، الاب فردينان توتل اليسوعى / المنجد، ص ٣٧٩.

٣٣. نظرة فى منجد الآداب و العلوم، عبدالله كنون، ص ١١٨.

٣٤. معجم الموسيقى العربية، الدكتور حسين على محفوظ، ص ١٣٩.

٣٥. المقام العراقي، الحاج هاشم محمدالرجب، ص ٣٣.

٣٦. مراجع تراجم الادباء العرب، خلدون الوهابى، ج ٤، صص ١١٨-١١٥.

٣٧. تاريخ الموسيقى العربية، هنرى جورج فامر، صص ٢٠٨-٢٠٥.

٣٨. دليل الارعاب، يوسف أسعد داغر، ص ٣١ و ٧٤١.

٣٩. دليل المراجع العربية، عبدالكريم الامين و زاهدة ابراهيم، صص ٨٤-٨٣ و ١٨٥.

٤٠. تاريخ الطب العراقي، عبدالحميد العلوجى، ص ٤٤٥.

٤١. من المنغلق الى المنفتح، الدكتور محمد عزيز الحبابى، صص ٣٥-٣٣ و ٨٧.

٤٢. الدولة الحمدانية فى الموصل و حلب، الدكتور فيصل السامر، صص ٣١٣-٣١١.

دايرة المعارفها و دانشنامهها

١. دايرة المعارف الاسلامية، ج ١، صص ٤١٢-٤٠٧.
٢. دايرة المعارف القرن الرابع عشر العشرين، محمد فريد وجدى، ج ٧، صص ١١١-١٠٨.
٣. كنز العلوم و اللغة، محمد فريد وجدى، ص ٧٠٣.
٤. الموسوعة العربية الميسرة، باشراف محمد شفيق غربال، ص ١٢٦٢.
٥. الانسكلوبيديا السوفيتية الكبرى، ط ٢، ج ٤٤، ص ٥٢٤ «و نقل مادة الفارابى د. مكى المواشى».
٦. تراث الانسانى، ج ٢، صص ٥٨٢-٥٦٩.
٧. الموسوعة الفلسفية المختصرة، صص ٢١٠-٢٠٧.
٨. دايرة المعارف الشعب، ج ١، صص ١٧٢-١٦٦.
٩. دايرة المعارف الشباب، فاطمة محجوب، صص ٧٣١-٧٣٠.
١٠. دايرة المعارف الحديثة، احمد عطية الله، صص ٤٥١-٤٥٠.
١١. دايرة المعارف الناشئين، فاطمة محمد محجوب، ص ٢٤٣.
١٢. الموسوعة الذهبية، رئيس هيات تحريريه دكتور ابراهيم عبده، ج ٤، ص ٧٠٨.

پى نوشت:

* مؤلفات الفارابى، حسين محفوظ و جعفر آل ياسين، صص ٣٦-٤٤.

کتاب‌شناسی فارابی

فهرست مهمترین آثار چاپ شده در حوزه فارابی پژوهی در ایران

- آفاق الفكر السياسي عند الحكيم الفارابي، محسن مهاجرنيا، علاء رضایی، تهران: موسسه دایرةالمعارف الفقه الاسلامی، ۱۳۸۵.
- ابوریحان، فارابی، هایدگر (پنج مقاله) = Farabi, birouni, Heidegger، ذبیح‌الله صفا، آرامش دوستدار، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات، ۱۳۸۱.
- ابونصر محمد فارابی: برای استفاده جوانان، نگارش ابوالقاسم هاشمی، تهران: صفی‌علیشاه، ۱۳۶۴.
- احصاء العلوم، محمدبن محمد فارابی، ترجمه: حسین خدیوچم، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۸۱.
- اصول تعلیم و تربیت از منظر ابونصر فارابی، ابن مسکویه، بوعلی سینا لایلا کوشنده، تبریز: یاس نبی، ۱۳۸۳.
- اصول و مبادی فلسفه سیاسی فارابی (شرح نظریه مدینه فاضله با تطبیق بر آراء افلاطون و ارسطو)، فرناز ناظرزاده کرمانی، تهران: دانشگاه الزهراء(س)، ۱۳۷۶.
- الالفاظ المستعمله فی المنطق، ابونصر فارابی، ترجمه و شرح حسن ملکشاهی، تهران: سروش، ۱۳۷۷.
- السیاسة المدنیة، محمدبن محمد فارابی، ترجمه: حسن ملکشاهی، تهران: سروش، ۱۳۷۷.
- اندیشه اجتماعی متفکران مسلمان از فارابی تا ابن خلدون، تقی آزادارمکی، تهران: سروش، ۱۳۷۴.
- اندیشه سیاسی فارابی، محسن مهاجرنیا، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۰.
- اندیشه های اهل مدینه فاضله، محمدبن محمد فارابی، ترجمه سیدجعفر سجادی، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات، ۱۳۷۹.
- اندیشه‌های سیاسی در تاریخ اسلام: اندیشه سیاسی فارابی، بهرام منتظری، تهران: نشر همرا، ۱۳۷۸.
- تاریخ تفکر اجتماعی در اسلام (از فارابی تا شریعتی)، هدایت‌الله ستوده، ندای آریانا، تهران: ۱۳۸۵.
- تعلیقات، ابونصر فارابی، ترجمه فتحعلی اکبری، آبادان: پرسش، ۱۳۸۵.
- جهت‌ها و حرکت‌ها: اندیشه اسلامی در تمدن جهانی، جیمز وینستون موریس، مترجم مجدالدین کیوانی، تهران: جیحون، ۱۳۸۷.
- حکیم زنده‌پوش در ترجمان احوال معلم ثانی، محمد صلواتی، تهران: شرکت توسعه کتابخانه‌های ایران، ۱۳۸۴.
- حکیم فارابی: گفتاری درباره ابونصر فارابی، ذبیح‌الله صفا، تهران: شورای عالی فرهنگ و هنر، مرکز مطالعات و هماهنگی فرهنگی، ۱۳۵۳.
- داستان دانشوران: سرگذشت بزرگان علم و فرهنگ ایران: از فارابی تا کسای مروزی، عبدالرحیم قنوات، مشهد: نیکوشر، ۱۳۷۷.
- در شناخت ابن مقفع، فارابی، بزرگمهر و سلمان فارسی، پرویز پورتجن، تهران: شبانگ، ۱۳۵۷.
- درآمدی به معرفت‌شناسی فارابی، مولف فاطمه مقصودی، کرمان: دارکوب، ۱۳۸۷.
- دولت در اندیشه سیاسی فارابی، محسن مهاجرنیا، تهران: موسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر، ۱۳۸۰.
- زندگی و اندیشه حکیم ابونصر فارابی، نصرالله حکمت، تهران: الهام، ۱۳۸۶.
- سیاست مدینه، محمدبن محمد فارابی، ترجمه: سیدجعفر سجادی، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات، ۱۳۷۹.
- سیاست و فضیلت: فلسفه سیاسی فارابی، میریام گالتون، ترجمه حاتم قادری، تهران: بقعه، ۱۳۸۶.
- سیری در حکمت عملی: ارسطو، فارابی، ابن سینا فرشته ندری ایبانه، همدان: دانشگاه بوعلی سینا، ۱۳۸۴.
- شرح حال دانشمندان ایران و جهان: آلبرت انیشتین - ابوریحان بیرونی - ابوعلی سینا - ابونصر فارابی - امام محمد غزالی، کبیر مرتضی پور، تهران: عطار، ۱۳۸۷.
- شرح فصوص الحکمة، استرآبادی، به کوشش محمد تقی دانش پژوه، تهران: مؤسسه مطالعات اسلامی، ۱۳۵۴.
- شناخت انواع اجتماعات از دیدگاه فارابی و ابن خلدون، غلامعلی خوشرو، تهران: اطلاعات، ۱۳۷۲.
- عرفان در پرتو عقل و اندیشه: ترجمه و شرح فصوص الحکم، محمدبن محمد فارابی، ترجمه: علی نریمانی، قم: دارالهدی، ۱۳۸۲.

- علم مدنی فارابی، علیرضا صدرا، تهران: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۸۶.
- فارابی و تعلیم و تربیت محمدحسن میرزامحمدی، تهران: یسپرون، ۱۳۸۴.
- فارابی و مکتبش، ایان ریچارد نتون، مترجم گل‌بابا سعیدی، تهران: نشر نقطه کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۱.
- فارابی: فیلسوف فرهنگ رضا داوری اردکانی، تهران: ساقی، ۱۳۸۲.
- فارابی: مؤسس فلسفه اسلامی، رضا داوری اردکانی، تهران: وزارت فرهنگ و آموزش عالی، موسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی، انجمن اسلامی حکمت و فلسفه ایران، ۱۳۶۲.
- فارابی، آرش رشیدشمالی، تهران: نشر دبیر، ۱۳۷۸.
- فارابی، رضا داوری اردکانی، تهران: طرح نو، ۱۳۷۴.
- فارابی، عباس جهانگیریان، زیر نظر شورای کارشناسی دفتر انتشارات کمک آموزشی، تهران: مدرسه، ۱۳۸۵.
- فصوص الحکمه / لابی نصر محمدبن محمدبن طرخان الفارابی. و شرحه [شرح فصوص فی الحکمه]: لاسماعیل الحسینی الشنب غازی. مع حواشی المبر محمدباقر الداماد، تحقیق علی اوجبی، با مقدمه مهدی محقق، تهران: انجمن آثار و مفاخر فرهنگی: مرکز بین‌المللی گفتگوی تمدن‌ها: دانشگاه تهران، در شرق و غرب، ۱۳۸۱.
- فصول منتزعه فارابی، محمدبن محمد فارابی، مترجم: حسن ملکشاهی، تهران: سروش، ۱۳۸۳.
- قدرت سیاسی در اندیشه‌ی ایرانی: از فارابی تا نائینی، علی اصغر حقدار، تهران: کویر، ۱۳۸۲.
- قصه‌هایی از زندگانی ابونصر فارابی - ابن مسکویه رازی، علی معصومی، ویراستار محمدرضا علیدوست، تهران: پیام‌محراب، ۱۳۷۹.
- السیاسة المدینة: الملقب بمبادی الموجودات عربی، ابونصر فارابی، قم: فاطمه الزهرا (س)، ۱۳۶۶.
- موسیقی کبیر، محمدبن محمد فارابی، ترجمه: آذر تاش آذر نوش، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۷۶.
- کتاب‌شناسی توصیفی ابونصر فارابی، جعفر آقایی چاوشی، با مقدمه ژان ژولیوه، تهران: شهر کتاب، هرمس: مرکز بین‌المللی گفتگوی تمدن‌ها، ۱۳۸۳.
- ما و میراث فلسفی مان: خوانشی نوین بر فلسفه فارابی و ابن سینا، محمدعابد الجابری، ترجمه محمدباقر آل مهدی، تهران: ثالث، ۱۳۸۷.
- مدینه فاضله در اندیشه سیاسی فارابی، حسن امینی، قم: اعتدال، ۱۳۸۴.
- مردی از مدینه فاضله (داستان زندگی استاد ثانی، ابونصر فارابی)، علی اکبر والایی، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۷.
- موسیقی شناخت: تلخیص و بازنویسی کتاب موسیقی کبیر اثر ابونصر محمد فارابی، به کوشش سلمان سالک: زیر نظر علیرضا مختاریپور و اکبر ایرانی، تهران: اهل قلم، ۱۳۸۱.
- موسیقی کبیر فارابی: بخش سازه‌ها، محمدبن محمد فارابی، ترجمه: ابوالفضل بافنده سلامت دوست، تهران: پارت، ۱۳۷۵.
- نصوص الحکم بر فصوص الحکم، حسن حسن‌زاده آملی، تهران: رجا، ۱۳۸۴.
- نظریه عدالت: از دیدگاه ابونصر فارابی، امام خمینی و شهید صدر، محمدحسین جمشیدی، تهران: پژوهشگاه امام خمینی (ره) و انقلاب اسلامی، معاونت پژوهشی، ۱۳۸۰.
- نغمه‌ساز فارابی: (زندگی نامه داستانی ابونصر فارابی)، نویسنده علی اکبر والایی، تهران: سوره مهر، ۱۳۸۵.
- واژه‌های بکار رفته در منطق، ابونصر فارابی (ترجمه الالفاظ المستعمله فی المنطق)، تحقیق و مقدمه و شرح از محسن مهدی، مترجم و مصحح نوریه ریاضی، تهران: به‌یاد، ۱۳۸۳.
- الالفاظ المستعمله فی المنطق، ابونصر فارابی، تهران: المکتبه الزهرا (س)، ۱۳۶۳.
- المنطقیات للفارابی: الشروح المنطقیه عربی، محمد تقی دانش‌پژوه، قم: کتابخانه آیت‌الله مرعشی، ۱۳۶۸.
- کتاب التنبیه علی السبیل السعاده، محمدبن محمد فارابی، تهران: حکمت، ۱۳۷۳.
- فارابی و سیر شهروندی در ایران، محمدمنصور فلامکی، تهران: نشر فضا، ۱۳۸۵.
- مدینه فاضله در اندیشه سیاسی فارابی، حسن امینی، تهران: پیام آیدانا، ۱۳۸۶.
- الجمع بین رأی الحکیمین، ابونصر فارابی، قم: فاطمه‌الزهرا (س)، ۱۳۶۳.
- نظریات اقتصادی ابونصر محمد فارابی، حسن توانایان فرد، قسط، ۱۳۵۹.
- ابونصر محمد فارابی، ابوالقاسم هاشمی، تهران: صفی علیشاه، ۱۳۶۴.
- اندیشه سیاسی فارابی، محسن مهاجرنیا، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۰.
- فارابی و تعلیم و تربیت محمدحسن میرزامحمدی، تهران: یسپرون، ۱۳۸۴.
- فارابی، آرش رشیدشمالی، تهران: دبیر، ۱۳۸۷.